

Askanas, Kazimierz

Etos Armii Krajowej

Notatki Płockie 37/1-150, 35

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZARYS DZIEJÓW POZ W POWIECIE SIERPECKIM W LATACH 1940-1942

Polska Organizacja Zbrojna powstała w kwietniu 1940 r. w Warszawie z przekształcenia się Wydziału Wojskowego Chłopskiej Organizacji Wolności "Racławice" w samodzielną organizację zbrojną. Na jej czele stał Komendant Główny -kpt.Kazimierz Różycki "Różyczka" a od lutego 1941r. ppłk.Hieronim Suszczyński "Szeliga". Polska Organizacja Zbrojna w terenie opierała się głównie na środowisku wiejskim (przede wszystkim) nie rezygnując jednak z szukania zwolenników wśród inteligencji i robotników, zwłaszcza z małych miast. Chętnie do szeregów przyjmowano zawodowych wojskowych. Politycznie POZ uznawała Rząd Polski w Londynie, gen.Sikor-skiego uważając za swego najwyższego zwierzchnika.

POZ bardzo wczesnie dotarła wraz z "Raclawicami" na północne Mazowsze i do powiatu sierpeckiego. Początkowo konspirację w Sierpcu organizował wachmistrz żandarmerii Stanisław Sękowski "Michał" -przed wojną pracownik tutejszej piekarni. Wiosną 1940r. skupił on przy sobie grupę młodzieży - Leonarda Grodzickiego, Jana Przedpełskiego, Henryka Jabłońskiego i nawiązał kontakt z Płockiem, gdzie przy ul.Dworcowej mieścił się punkt kontaktowy, skąd początkowo przywożono gazetki. W Sierpcu były one segregowane w pralni chemicznej Filipkowskich przy ul.Płockiej i rozprowadzane wśród znajomych. Nie znamy niestety tytułu tej "bibuły".

Do znacznego rozwoju prac POZ w powiecie przyczynił się kpt. Mieczysław Teodorczyk "Roman", który znał te tereny z przedwojennych manewrów. Przybył tu w listopadzie 1939r. lub w początku 1940r. i wtedy prawdopodobnie został komendantem powiatowym organizacji. Członkami komendy zostali prawdopodobnie S.Sękowski "Michał" i Zdzisław Ożarowski "Mścisław" -pośrednik kpt. Teodorczyka przy nawiązywaniu nowych kontaktów.

"Roman", używając wtedy nazwiska Tadeusz Opolski (zawód kolejarz) był komendantem Powiatu Sierpc (kryptonim R-8) do września 1941r. Rzutki, inteligentny, bardzo łatwo zjednywał sobie ludzi. Zapoczątkował regularne szkolenie wojskowe: dużą wagę przywiązywał do spraw wywiadu i legalizacji. Prawie w każdym urzędzie gminnym pracowali członkowie organizacji, którzy przekazywali podziemiu blankiety przepustek, dowodów tożsamości, zdobywali informacje. Jednym z nich był Stanisław Jabłoński "Zenon II" - pracownik gminy Koziebrody, który na polecenie Teodorczyka przyjął obywatelstwo niemieckie.

Struktura organizacji zakładała podział na jednostki bojowe -sekcje, drużyny i plutony. Jednocześnie istniał podział powiatu na rejony, które obejmowały obszar 2-3 gmin.

W 1941r. dotychczasowy Komendant Okręgu III Mazowsze (któremu podlegał Sierpc) -kpt. Tadeusz Rogoziński "Mazur Młodszy" został powołany do Komendy Głównej POZ. Jego miejsce zajął kpt. Teodorczyk, który jednak nadal ukrywał się w okolicach Sierpca. Do Komendy Okręgu zabral ze sobą kilku sierpeckich współpracowników - S.Sekowskiego "Michała" i S.Kozłowskiego "Maćka". Prawdopodobnie przez dłuższy czas "Roman" nie powoływał nowego dowódcy POZ na powiat sierpecki. Dopiero 12 marca 1942r. został nim urzędnik z Białyszewa - Henryk Praśniewski "Teofil", członkami jego sztabu zaś "Jaś" i "Staw" (N.N.)

W powiecie do najaktywniejszych konspiratorów należeli: nauczyciel z Lutocina Józef Kapela "Ogórek", ksiądz Józef Manista, Ignacy Irzyk z Polika, który prowadził szkolenie wojskowe. W Bieżuniu ważnym punktem kontaktowym, służącym również do przerzutu prasy było gospodarstwo ogrodnicze Aleksandra Paszyńskiego; w gminach Kosencin, Borkowo, Białyszewo organizację tworzyli kpr. Piotr Karwowski "Zenobin" i Edward Gaśiorowski.

W Sierpcu ważne punkty kontaktowe mieściły się we wspomnianej już pralni "Helusia" Filipkowskich oraz w gospodarstwie i sklepie ogrodniczym Hurasów przy ul.Wojska Polskiego. Niedaleko dworca kolejowego wspólny dom zajmowały rodziny Grykinów i Michalaków. Ten punkt pełnił ważne funkcje. Z niego korzystali kolporterzy prasy oraz kurierzy i członkowie komendy powiatowej i okręgowej, dla których gościnny dom był doskonałym punktem wypadowym w kierunku Płocka. Dworzec sierpecki był pod stałą obserwacją wywiadowczą dzięki pracującemu tam kolejarzowi Janowi Grykinowi. Kilkakrotnie zdjęcie dworca i transportów niemieckich wykonywał przesiedlony z Pomorza Zbigniew Sikorski.

W POZ ogromne znaczenie miała propaganda. Ustnie rozprowadzano wiadomości radiowe, opowiadano dowcipy o Niemcach - wszystko po to, aby polskie społeczeństwo podtrzymywać na duchu. Najważniejsza jednak była prasa. Kolportowano gazetki "Raclawic" i ZWZ ale również własną "bibułę", między innymi "Kolumnę Mazowsza". Oficjalnym organem Komendy Okręgu III POZ była "Polska Podziemna", którą drukowano w okolicach Sierpca. Redaktorem był nieznan z nazwiska dziennikarz z